

Zastosowanie zasad architektury informacji w udostępnianiu zasobów biblioteki

Nowe technologie informacyjne przyczyniły się do zalewu potokiem informacji, rosnącym w tempie wykładniczym. Według badań przeprowadzonych na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley¹, na świecie produkuje się w ciągu roku od 1 do 2 eksabajtów niepowtarzalnych informacji. Tak ogromna ilość informacji zwiększa potrzebę wprowadzania innowacji w dziedzinie organizowania i udostępniania informacji.

Takim innowacyjnym działaniem jest stosowanie zasad architektury informacji w zarządzaniu i organizowaniu informacji.

Terminu architektura informacji użył po raz pierwszy w 1976 r. Richard Saul Wurman, amerykański architekt i grafik. Stwierdził on, że ilość informacji jest już tak duża, iż wymaga ona uporządkowania, systemu, architektury. Określił on, że architekt informacji, to osoba tworząca strukturę lub mapę informacji, która pozwala znaleźć innym własną ścieżkę do wiedzy, a także zajmuje się konstruowaniem systemów informacji.

Czym jest architektura informacji? Interdyscyplinarną dziedziną wiedzy obejmującą: projektowanie wizualne, projektowanie informacji, bibliotekoznawstwo, psychologię poznawczą, ergonomię i dziennikarstwo. W związku z tak szerokim polem działania, trudno jednoznacznie zdefiniować to pojęcie. Funkcjonuje wiele definicji architektury informacji. Niektóre z nich przytoczono poniżej²:

- sztuka oraz nauka organizowania informacji w celu ułatwienia ludziom efektywnego zaspokojenia ich potrzeb informacyjnych;
- proces organizowania, nazewnictwa, projektowania nawigacji i systemów wyszukiwawczych pomocnych w znajdowaniu i zarządzaniu informacją;
- nowa dyscyplina poznawcza i praktyczna zajmująca się dostarczaniem zasad projektowania i tworzenia konstrukcji w krajobrazie wirtualnym.

Nadrzędnym celem architektury informacji jest taka organizacja zasobów informacyjnych aby użytkownik uzyskał pożądaną informację w jak najkrótszym czasie i w jak najprostszy sposób.

Mimo, że o architekturze informacji mówimy dopiero od lat 90-tych XX wieku, to architektura informacji ma swoje korzenie już w starożytności.

Ludzie od wieków strukturyzowali, organizowali i etykietowali informacje. Już 660 lat p.n.e. zbiory glinianych tabliczek króla asyryjskiego były posegregowane tematycznie. W

¹ "How much information?" – program badawczy przeprowadzony na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, dostępny w Internecie – <http://www.sims.berkeley.edu/research/project/how-much-info/index.html>.

² Skórka S.: *Architektura informacji Nowy kierunek rozwoju informacji naukowej*, W: EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy [Dokument elektroniczny] Nr 11/2002 (40) grudzień, [dostęp: 02.11.2010r.] dostępny w Internecie: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/40/skorka.php>.

Bibliotece Aleksandryjskiej – 330 lat p.n.e. znajdowało się 120 zwojów bibliograficznych. W 1876 r. Melvil Devey opracował system klasyfikacji dziesiętnej, będący narzędziem do systematyzowania rosnącej liczby książek i zapewnienia prostszego dostępu do nich³.

Zdaniem dr Stanisława Skórki z Instytutu Informacji Naukowe i Bibliotekoznawstwa Akademii Pedagogicznej w Krakowie w odniesieniu do bibliotek architektura informacji koncentruje się wokół następujących zagadnień⁴:

- organizacja przestrzeni bibliotecznej (rzeczywistej)
- edukacja użytkowników
- ewaluacja zasobów sieci
- projektowanie serwisów internetowych.

Organizacja przestrzeni bibliotecznej.

Organizacja przestrzeni rzeczywistej, czyli funkcjonalne zaprojektowanie pomieszczeń biblioteki, rozmieszczenie czytelni, oddziałów informacji ale też sposób udostępniania zbiorów. Jako przykład może służyć organizacja wolnego dostępu w naszej bibliotece. W czytelniach wydziałowych zbiory podzielono według lokalnej klasyfikacji na działy. Zastosowano barwne dobrze widoczne oznaczenia działów zaś wszystkie książki zostały zaopatrzone w numery tzw. Sygnatury 2 , która jest widoczna w katalogu on-line. W nowościach zamieszczanych na stronie domowej biblioteki wydziałowej również umieszczana jest sygn. 2. W ewidentny sposób skraca to czas dotarcia do wyszukanej pozycji.

Edukacja użytkowników.

O edukacji użytkowników obszernie mówiono na poprzednim seminarium. Kształcenie informacyjne idzie w kierunku niezależności i samodzielności użytkowników, którzy chcą sami korzystać z różnych źródeł informacji, stosując odpowiednie techniki i strategie wyszukiwawcze, wykorzystują też narzędzia umożliwiające poruszanie się po środowisku cyfrowym. Temu celowi służą zajęcia z przysposobienia informacyjnego prowadzone w bibliotekach.

Ewaluacja zasobów sieci. Jak korzystać, z jakich źródeł? Jak sprawdzić rzetelność witryny?

Faktem jest, że większość użytkowników stosuje Google jako punkt wyjścia do wszelkich poszukiwań informacyjnych. Bibliotekarze zawsze zwracali użytkownikom uwagę na problem rzetelności informacji w Internecie, jednak wobec rozwijającego się ruchu Open Access, tych sprawdzonych i wiarygodnych informacji jest w Internecie coraz więcej, dlatego teraz problemem stało się raczej, jak bezpiecznie korzystać z sieci, gdyż wraz z rozwojem Internetu występuje coraz więcej zjawisk o charakterze patologicznym, czy wręcz

³ Rosenfeld L., Morville P.: *Architektura informacji w serwisach internetowych*, Gliwice: Helion, 2003, s.22.

⁴ Skórka S.: *Architektura informacji. Dziedzina wiedzy czy rzemiosło*, [on-line], [dostęp: 15.10.2010], dostępny w Internecie: <http://www.slideshare.net/skorkas/skorka-stanislaw-ai-dziedzina-czy-rzemioslo>.

kryminalnym (phishing). Do nowych zadań biblioteki, jako instytucji, należy więc dodatkowa edukacja użytkowników w tym zakresie.

Projektowanie serwisów internetowych.

Strony WWW bibliotek to cenne źródło informacji zarówno o bibliotece jak i o jej zasobach. Zwykle zamieszcza się tam:

- podstawowe informacje o bibliotece (historia, struktura, dane adresowe itp.)
- informacje o zbiorach
- zasady udostępniania zbiorów,
- informacje o katalogach
- usługi świadczone przez bibliotekę i inne.

Witryna elektroniczna obejmuje bardzo szeroki zakres informacji i co najważniejsze, informacje te są na bieżąco uaktualniane. Stąd ich wyższość nad informatorami drukowanymi.

Jak stworzyć idealną stronę WWW biblioteki?

Co należy wiedzieć tworząc witrynę internetową?

- Logo serwisu należy umieszczać w lewym, górnym rogu, musi być ono dobrze widoczne;
- Najważniejsze informacje powinny być najbardziej dostępne;
- Tytuły muszą odpowiadać zawartości, być jasne, przejrzyste – na pierwszy rzut oka informować czytelnika o tym, gdzie trafi klikając na dany link. Nie ma sensu wymyślać nietypowych nazw, gdyż użytkownicy stracą czas na zgadywanie, co kryją poszczególne łącza.

Musimy zdać sobie sprawę w jaki sposób użytkownicy korzystają z witryn internetowych:

- użytkownik nie czyta treści, lecz ją przegląda;
- użytkownik nie wybiera optymalnie, lecz zadowala się wynikiem;
- czytelnik nie myśli jak coś działa, lecz jakoś „sobie radzi”⁵.

Architekt informacji Steven Krug podaje trzy zasady według których można stworzyć najbardziej funkcjonalną stronę WWW. Są to:

I. Nie każ mi myśleć! ⁶

Oglądana strona WWW powinna być, na ile to możliwe, zrozumiała, oczywista i niewymagająca dodatkowych objaśnień.

⁵ Krug S.: *Nie każ mi myśleć!: o życiowym podejściu do funkcjonalności stron internetowych*, Gliwice: Helion, 2006, s.33-39.

⁶ Tamże, s.23.

II. Nie ma znaczenia, ile razy musisz kliknąć, pod warunkiem, że każde kliknięcie jest wyborem dokonany jednoznacznie i bez chwili zastanowienia⁷.

III. Wyrzucić połowę słów z każdej strony, a potem połowę z tego, co zostało⁸.

Pozbycie się zbędnych słów:

- redukuje chaos na stronie;
- sprawia, że treści użyteczne stają się jeszcze bardziej widoczne;
- skraca strony, co umożliwia użytkownikowi oglądanie większej ich części bez konieczności przewijania.

Czy strona domowa Biblioteki Głównej ZUT spełnia te wymogi?

Logo umieszczone jest w lewym, górnym rogu. Generalnie treści rozmieszczone są w miarę proporcjonalnie, nie możemy powiedzieć, że na stronie panuje chaos. Serwis stale ulega modyfikacjom, pojawiają się nowe usługi, nowe linki, część z linków ulega modyfikacjom. Strony bibliotek wydziałowych uzyskały pewną autonomię w zakresie wprowadzanych treści zgodnych z pewnym szablonem. Dzięki takiemu podziałowi użytkownik w łatwy i krótki sposób może dotrzeć do informacji dotyczących konkretnej biblioteki. Takich jak, godziny otwarcia, nowości książkowe, polecane linki itp. Na stronie domowej biblioteki Wydziału Technologii i Inżynierii Chemicznej znajduje się blok o nazwie: „Pomoc bibliotekarza”, w którym zamieszczono : szkolenia, instrukcje i polecane linki. Opinia architektów informacji na temat zamieszczania jakichkolwiek instrukcji jest negatywna. Zdaniem S. Kruga nikt nie ma zamiaru czytać instrukcji, przynajmniej do czasu, aż wszystkie próby „poradzenia sobie” skończą się niepowodzeniem. I nawet wówczas, jeśli instrukcja jest zbyt obszerna, liczba użytkowników, którzy znajdą w niej to, czego szukają, będzie niewielka. Należy dążyć do tworzenia stron internetowych, aby nie były potrzebne do nich żadne instrukcje i wyjaśnienia. Jeśli są one niezbędne, to ich objętość musi być minimalna. Instrukcje zamieszczone na stronie naszej biblioteki to zwykle zrzut ekranu konkretnej bazy opatrzony uwagami dotyczącymi korzystania z niej. Nasi użytkownicy są bardzo zadowoleni z możliwości korzystania z tych instrukcji.

Jest jednak pewien element, który nie współgra z wytycznymi architektury informacji. Wiele stron, w tym nasza, korzysta z następującego formatu hiperłączy:
<http://www.adres.pl/index.php?id=2341> ma on wiele wad. Przede wszystkim użytkownik nie wie, co kryje się za danym łączem, łącze takie nie wzbudza zaufania i jest trudne do zapamiętania. O wiele lepiej sprawdza się format http://www.adres.pl/oferta/produkt_x/.

Podsumowanie

⁷ Tamże, s.53.

⁸ Tamże, s.57.

Stosowanie zasad architektury informacji podnosi jakość świadczonych usług bibliotecznych i wpływa na efektywność zarządzania dostępem do informacji. Poprawia też wizerunek biblioteki jako nowoczesnej instytucji. Czy w związku z tym w bibliotece potrzebny jest nowy specjalista – architekt informacji? Czy może wystarczy stworzenie zespołu informatyk – bibliotekarz aby jak najefektywniej zarządzać informacją? W Polsce uczyniono już pierwszy krok w tym kierunku, otwierając studia podyplomowe dla bibliotekarzy o specjalności - „Architektura informacji. Zarządzanie informacją w serwisach internetowych” na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie⁹. Myślę, że rozwój nowych technologii i postępująca ilość gromadzonych w bibliotekach informacji odpowie za jakiś czas na to pytanie.

Bibliografia:

1. *Architektura Informacji. Zarządzanie informacją w serwisach internetowych*, [on-line], [dostęp: 12.12.2010], dostępny w Internecie: <http://www.ap.krakow.pl/iinib/spai/>
2. Krug S.: *Nie każ mi myśleć!: o życiowym podejściu do funkcjonalności stron internetowych*, Gliwice: Helion, 2006.
3. Rosenfeld L., Morville P.: *Architektura informacji w serwisach internetowych*, Gliwice: Helion, 2003.
4. Skórka S.: *Architektura informacji czyli stare wino w nowej butelce*. Konspekt. Czasopismo Akademii Pedagogicznej [on-line], 2004 nr 19, s. 65-67, [dostęp: 12.10.2010 r.] dostępny w Internecie: <http://www.ap.krakow.pl/konspekt/19/skorka.html>
5. Skórka S.: *Architektura informacji. Dziedzina wiedzy czy rzemiosło*, [on-line], [dostęp: 15.10.2010], dostępny w Internecie: <http://www.slideshare.net/skorkas/skorka-stanislaw-ai-dziedzina-czy-rzemioslo>.
6. Skórka S.: *Architektura informacji Nowy kierunek rozwoju informacji naukowej*, W: EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy [Dokument elektroniczny] Nr 11/2002 (40) grudzień, [dostęp: 02.11.2010r.] dostępny w Internecie: <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/40/skorka.php>.
7. Skórka S.: *Najpierw użytkownik, potem technologia – czyli zadania architekta informacji w bibliotece*. [on-line] //W: *Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników*. (ePublikacje Instytutu INiB UJ, Nr 5; ISSN 1896-3846), red. naukowy prof. UJ dr hab. Maria Kocójowa, Kraków 2008, s. 218-224. Dostępny w Internecie: http://www.inib.uj.edu.pl/wyd_iinb/s3_z5/skorka-n.pdf.

⁹ Architektura Informacji. Zarządzanie informacją w serwisach internetowych, [on-line], [dostęp: 12.12.2010], dostępny w Internecie: <http://www.ap.krakow.pl/iinib/spai/>.